

6. ZÁVERY

Na území Slovenska aj napriek ohrozeniu deformačnými vplyvmi niektoré, najmä pramenné oblasti povodí predstavujú relatívne nedotknuté ekosystémy, tvoriace hodnotné prírodné dedičstvo krajiny, ktoré je potrebné chrániť a zachovať pre ďalšie generácie.

Územie Slovenska, ako súčasť medzinárodného povodia Dunaja (96 % plochy SR) a medzinárodného povodia Visly (4 % plochy SR), zahŕňa pestrú škálu druhov a biotopov s veľkou ekologickou hodnotou s jedinečným významom pre biodiverzitu. Plány riadenia oblastí povodí na území Slovenska musia byť preto okrem iného zamerané aj na revitalizáciu dotknutých vodných útvarov, vrátane ochrany tých území, ktoré sú zatiaľ ekologicky neporušené.

Súčasný stav prírodného prostredia ukazuje, že v posledných rokoch nedošlo k významnému zhoršeniu životného prostredia v oblasti povodí na území Slovenska. Evidentné výsledky badať v zlepšení kvality vody najmä v povrchových vodných tokoch, čo možno pripísať poklesu priemyselnej a poľnohospodárskej činnosti po roku 1989, najmä na stredných a dolných úsekoch povodí hlavných slovenských riek, ale i na významnejších prítokoch.

Problematickým zostáva zaťaženie povrchových vôd organickým znečistením, najmä na tokoch s veľkými sídelnými komplexmi. Dôvodom znečistenia je práve masívne vypúšťanie nečistených, alebo nedokonale čistených odpadových vôd z mestských, priemyselných a poľnohospodárskych bodových zdrojov znečistenia. Indikátory vplyvu organického znečistenia jasne preukazujú, že zlá kvalita vôd je spôsobená nedostatočne, alebo vôbec nečistenými odpadovými vodami zo sídiel.

Redukovanie organického znečistenia je možné dosiahnuť vybudovaním zariadení na čistenie odpadových vôd. K tomuto je potrebné využiť finančné programy a iniciatívy európskej únie, a to prípravou konkrétnych projektov a opatrení na budovanie týchto čistiacich zariadení. Naliehavosť tejto požiadavky je o to aktuálnejšia, nakoľko SR sa zaviazala EÚ do roku 2010 vybudovať čistiare odpadových vôd pre všetky sídla s počtom obyvateľov nad 10 000 a do roku 2015 pre obce s počtom obyvateľov nad 2 000. Okrem splnenia týchto požiadaviek bude potrebné plniť aj ďalšie požiadavky vyplývajúce z implementácie RSV a z ostatnej legislatívy EÚ, spejúce k dosiahnutiu dobrého ekologického stavu vôd.

Redukovanie organického znečistenia je možné dosiahnuť tiež investíciami do revitalizačných opatrení mokradových ekosystémov, využitím prirodzených schopností mokradí, konkrétne nívnych lúk zachytávať a viazať živiny, predovšetkým dusík z organického znečistenia vodných tokov. Takéto aktivity môžu z dlhodobého hľadiska nielen zabezpečiť zlepšenie kvality vôd, ale tiež prispieť k zlepšeniu ekonomiky regiónu – získanie biomasy pre poľnohospodársku výrobu, výrobu energie a pod. Práve na takéto aktivity je potrebné v čo najväčšej miere využívať finančné nástroje Európskej únie.

Rovnako sa znížilo aj zaťaženie nutrientami, čo súvisí so znížením difúzneho znečistenia z poľnohospodárskej činnosti. Dopad nutrientov je menej výrazný v povrchových tokoch, vzhľadom na dobré turbulentné prietokové podmienky. Väčším problémom je ich prítomnosť v útvaroch podzemných vôd, kde k odbúravaniu nutrientov bude dochádzať ešte aj v ďalších rokoch.

Pre potreby zaistenia ďalšieho znižovania znečistenia, bude potrebné eliminovať nárast difúzných zdrojov znečistenia a bodových zdrojov znečistenia, a to prijatím opatrení pre nakladanie s organickým znečistením, napr. zavedením používania detergentov bez fosfátov alebo zavedením iných efektívnych opatrení. Dokonca sa uvažuje o povinnom zavedení takýchto opatrení na úrovni EÚ a Medzinárodnej komisie pre ochranu vôd v povodí Dunaja (MKOVD – ICPDR).

Ekonomický rozvoj v oblastiach povodí SR môže mať za následok nárast difúzneho znečistenia. V súvislosti s tým je nevyhnutné vypracovanie a aplikovanie najlepšie environmentálne a poľnohospodárske praktiky, za účelom dosiahnutia trvalo udržateľného poľnohospodárstva.

Konkrétne uplatňovanie správnej poľnohospodárskej praxe ako súčasť poľnohospodárskej politiky EÚ, je kľúčovým predpokladom k dosiahnutiu cieľov európskej Stratégie trvalo udržateľného rozvoja a Gotheborských cieľov EÚ. Trvalo udržateľný rozvoj je pri tom potrebné chápať ako vyvážený rozvoj v oblasti ekonomickej, v sociálnej a v environmentálnej.

Znečisťovanie škodlivými a obzvlášť škodlivými látkami v niektorých častiach Slovenska je pomerne rozsiahle, i keď presný rozsah znečistenia sa nedá celkom vyhodnotiť. V budúcnosti bude potrebné rozšíriť údaje o vplyvoch a dopadoch týmito látkami, napríklad prostredníctvom prepracovania existujúcej databázy EPER (európsky register emisií znečistenia) na systém PRTR (register uvoľňovania a transfer znečistenia). Napriek uvedeným medzerám v informáciách o týchto látkach je dôležité, aby boli vypracované opatrenia na zavedenie „*najlepšie dostupných praktík*“ a „*najlepšie environmentálne praktiky*“, v opačnom prípade by nebolo možné dosiahnuť „*dobrý ekologický*“ alebo „*dobrý chemický stav*“. V Európskej únii a v iných medzinárodných orgánoch existuje mnoho požiadaviek a návodov pre návrh vhodných opatrení (napr. referenčný dokument BAT na základe Smernice IPKZ), avšak je potrebné, aby pre tieto činnosti boli zabezpečované vhodné investície.

Hydromorfologické zmeny na tokoch v oblastiach povodia Slovenska boli značné najmä v rokoch hydroenergetickej industrializácie Slovenska v druhej polovici minulého storočia, najmä v oblastiach povodia Váhu, Dunaja i na tokoch v oblastiach povodia Bodrogu a Hornádu. K týmto zmenám došlo najmä výstavbou priehrad, hatí, plavebných komôr, riečnych kanálov a následným odpájaním inundačných území a starých ramien, ako aj eróziou korýt a znižovaním hladín vôd s následným vyšším rizikom povodne. Niektoré z týchto zmien sú natoľko závažné, že revitalizácia k prírode blízkeho stavu nie je možná. Iné toky majú vysoký revitalizačný potenciál, na niektorých boli už realizované úspešné revitalizačné opatrenia.

Dôležité je znovu prepojiť inundačné územia s hlavným tokom, aby sa zlepšila prirodzená povodňová retencia a zvýšila migrácia rýb do ich biotopov v inundačnom území. Pripuste pre migráciu rýb by sa mali realizovať v bariérach najmä na Váhu, ale i na ďalších tokoch, kde bola migrácia rýb prerušená, alebo obmedzená.

Hydromorfologické zmeny boli natoľko významné, že viaceré toky v oblastiach povodia Slovenska boli identifikované ako výrazne zmenené vodné útvary, najmä pokiaľ ide o priehradu, hate ale i o úpravy alebo spevňovanie brehov na tokoch. Došlo tu k riziku, že tieto úseky toku už nedosiahnu dobrý ekologický stav.

Z toho dôvodu je potrebné, aby pripravované projekty, najmä pokiaľ ide o vodné diela na tokoch a úpravy korýt tokov v povodiach, boli citlivo posudzované. Musí sa zaistiť, aby ich prípadnou realizáciou bol minimalizovaný negatívny environmentálny dopad na oblasti povodia a prípadné environmentálne škody boli kompenzované prostredníctvom vhodných zmierňovacích opatrení.

Treba pamätať na požiadavku RSV, ktorá zaväzuje členské štáty upustiť od aktivít, v dôsledku ktorých by mohol byť akýmkoľvek spôsobom znížený ekologický, chemický alebo kvantitatívny stav akéhokoľvek vodného stavu. Táto požiadavka sa vzťahuje nielen na nové štandardy stanovené RSV, ale aj na všetky ostatné existujúce štandardy kvality vôd stanovené inou legislatívou EÚ. Pravdou je, že článok 4.7 RSV umožňuje výnimky z tejto povinnosti, ale iba za predpokladu, že:

- ▶ neexistuje lepšia environmentálna alternatíva,
- ▶ aktivita predstavuje inovatívny prístup alebo ide o využitie podzemnej vody alebo aktivita prispieva k revalo – udržateľnému rozvoju spoločnosti,
- ▶ aktivita predstavuje prevažujúci verejný záujem alebo je potrebná pre ochranu ľudského zdravia a bezpečnosti, ktoré prevažujú nad environmentálnymi prínosmi,
- ▶ na zmiernenie negatívnych dopadov boli použité všetky dostupné opatrenia.

Zdôvodnenie takéhoto projektu musí o.i. zahŕňať tiež analýzu nákladov a výnosov vrátane starostlivého posúdenia prirodzených funkcií ekosystémov.

Územie Slovenska zahŕňa veľký počet mokradí, ktoré poskytujú jedinečný biotop pre bohaté a rozmanité vodné spoločenstvá. Mnohé z týchto mokradí majú vysoký stupeň ochrany, najmä pokiaľ ide o komplexy mokradí chránených na základe medzinárodných dohôd. Konkrétne na území

Slovenska je 17 medzinárodne významných lokalít, z toho je 13 zapísaných do Zoznamu mokradí medzinárodného charakteru v zmysle „ramsarského dokumentu“. Ostatné mokrade na území Slovenska sú vymedzené ako chránené územia na rôznej úrovni, a to na národnej (72 mokradí), regionálnej (179 mokradí) a lokálnej úrovni (1 050 mokradí). Veľa mokradí je pod negatívnym vplyvom z činností v poľnohospodárstve, lesníctve, ako aj z ďalších projektov infraštruktúry.

Potrebné je zabezpečiť nie len komplexnú ochranu mokradí, ale aj ich revitalizáciu, ktorá môže priniesť mnoho výhod najmä pokiaľ ide o protipovodňovú ochranu v oblastiach povodí.

Význam podzemnej vody pre Slovensko je značný, nakoľko až 82,8 % obyvateľstva je zásobovaných pitnou vodou práve z vodárenských zdrojov podzemných vôd. V niektorých oblastiach povodí (Hornád a Bodrog) dochádza k významným tlakom na vodné útvary spôsobených nadmernými odbermi podzemných vôd pre vodárenské účely.

Problematickým zostáva znečisťovanie útvarov podzemných vôd, najmä v oblastiach aluviálnych náplavov riek, a to v dôsledku vysokých dávok nutričov infiltrovaných do podzemných vôd z difúzných zdrojov znečistenia, ako aj z nebezpečných látok v dôsledku nedostatočného čistenia odpadových vôd a nevhodnej likvidácii odpadov.

Z tohto dôvodu sú niektoré útvary podzemných vôd na území Slovenska hodnotené ako rizikové pri dosahovaní environmentálnych cieľov. Ďalšie útvary podzemných vôd najmä tie, ktoré sú využívané na vodárenské účely sú hodnotené ako veľmi zraniteľné, preto je potrebné zabezpečiť ich špeciálnu ochranu a tým zaistiť trvalo udržateľné využívanie útvarov podzemných vôd.

Pokiaľ ide o ekonomické aspekty implementácie Rámcovej smernice, tieto je potrebné posilniť. V súčasnosti sa ekonomické analýzy vykonávajú vo vzťahu k oblastiam povodí SR ktoré sú v súlade s hydrologickými hranicami povodí tokov. Hlavná pozornosť ekonomickej analýzy musí byť venovaná optimálnym postupom na hodnotenie cenovej efektívnosti vodohospodárskych služieb a na stanovenie ceny pre vodu.

Predložená Národná správa vypracovaná v zmysle čl. 5 prílohy I. a prílohy II. a článku 6, prílohy IV. Rámcovej smernice pre vodu, predstavuje prvú analýzu oblastí povodí SR, pri čom vychádza z dostupných údajov, ktoré odrážajú súčasnú úroveň prípravy pre harmonizované a integrované riadenie oblasti povodí.

Rozsah, kvalita a úroveň harmonizácie údajov sa musí v budúcnosti zlepšovať spolu s následnými aktualizáciami analýz, výsledkom čoho budú komplexnejšie hodnotenia, ako podklad pre zavedenie integrovaného riadenia oblasti povodí.

Rovnako sa musí uskutočňovať harmonizácia kritérií a metodík posudzovania kvality vôd. Potrebné je vylepšiť analytický systém kontroly kvality. Nevyhnutná je harmonizácia prvkov posudzovania ekologickej kvality, vrátane typológie a referenčných podmienok, ako aj harmonizácia kritérií pre vymedzenie výrazne zmenených vodných útvarov, ktoré by v rámci medzinárodného povodia Dunaja i medzinárodného povodia Visly viedli k uskutočneniu interkalibračného vzdelávania v rokoch 2007/2008.

Ďalšie kroky implementácie RSV budú zahŕňať integráciu výsledkov analýz tlakov a vplyvov s výsledkami ekonomickej analýzy využívania vôd, s cieľom vypracovať koherentný a integrovaný program opatrení pre rizikové vodné útvary pri dosahovaní environmentálnych cieľov, čo bude obsahom Vodného plánu Slovenska, ale hlavne vodných plánov riadenia oblasti povodí.

Účast' verejnosti sa uskutoční na rôznych územnosprávnych úrovniach Slovenska, v závislosti od rozsahu prejednávanej problematiky.

Slovensko, ako súčasť medzinárodného povodia Dunaja a medzinárodného povodia Visly, musí zohľadňovať aj medzinárodné požiadavky pre poskytovanie verejných informácií a konzultácií, v súlade s dohodnutým operatívnym plánom pre medzinárodnú úroveň.